

РОЛЬ КОНСАЛТИНГУ В ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Розвиток туристичної галузі має велику залежність від економічних умов на головних світових ринках, тому світова фінансова криза, що почалася в кінці 2008 року, не могла не позначитися негативно на сфері туризму. Останні дані Всесвітньої туристської організації за 2010 рік відображають тенденцію відновлення галузі на рівні 2006-2007 року. Що стосується української сфери туризму, то, незважаючи на те, що сталося останнім часом поліпшення стану вітчизняного туристичного ринку, результати взаємодії українських підприємств туризму і світової туріндустрії говорять про недостатній рівень його розвитку в порівнянні зі світовим рівнем у зв'язку зі слабким розвитком інфраструктури туризму в Україні.

Важливою умовою успішного розвитку будь-якої галузі економіки, включаючи сферу туризму, є здатність її підприємств швидко змінюватися в обстановці стрімко розвивається, постійно еволюціонувати, перебудовуватися, впроваджувати нові технології, що вимагає чималих зусиль, знань і умінь, які в наш час є основним джерелом конкурентної переваги. До теперішнього часу в країнах з розвинутою ринковою економікою консалтинг став невід'ємною частиною і найважливішим її елементом, що підтримує на високому рівні функціонування її інфраструктури. У промислово розвинених країнах з ринковою економікою вкладення коштів в інтелектуальний капітал у формі консультаційних послуг вважаються не менш ефективними, ніж вкладення в нове обладнання або передову технологію.

Проблема дослідження і розвитку консалтингової діяльності в сфері туризму з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняного турбізнесу не достатньо вивчена і є актуальною в сучасних умовах розвитку сфери туризму в Україні.

Аналіз публікацій і досягнень за вказаною проблемою показує, що теоретичні основи організації та функціонування сфери послуг досліджувались в роботах таких вітчизняних і зарубіжних авторів як В.Е. Гордін, О.Т. Лойко, С.М. Коробкова, В.І. Кравченко, Ю.М. Краковський, С.В. Орлов, І.П. Павлова, Д.Б. Предеїн, Ф. Котлер, К. Лавок та ін. Питання теорії та практики туристської діяльності висвітлені в роботах таких фахівців як М.Б. Биржаков, А.О. Власов, Т.І. Власова, А.П. Дурович, І.В. Зорін, Г.А. Карпова, В.А. Квартальнов, Г.А. Папирян, Ю.В. Темний, А.Д. Чудновський, В. Арчер, Г. Харріс та ін. Проблеми і методи сфери консалтингових послуг висвітлені в працях Г.О. Васильєва, О.В. Курбатової, А.П. Посадського, Е.А. Уткіна, А. Вайса, М. Кубра, К. Макхема та ін.

Метою статті дослідити актуальність консалтингових послуг у сфері туризму і обґрунтувати ефективність використання консалтингових послуг для підвищення конкурентоспроможності туристичного сектора України.

Викладення основного матеріалу. Одним з найважчих для індустрії туризму став 2009 рік, однак, 7%-ий приріст числа міжнародних туристських прибуттів в 2010 році (940 млн. прибуттів) свідчить про початок процесу відновлення. Багато експертів вважають, що туризм - саме та сфера, яка швидше за все здатна адаптуватися до складної економічної ситуації завдяки гнучкості, властивій малому і середньому бізнесу. Експерти ЮНВТО прогнозують, що після глобального відновлення в 2010 р. зростання сектора туризму в 2012 р. буде продовжуватися, але більш помірними темпами - в межах 4-5%.

Після проходження періоду економічних випробувань індустрія туризму починає демонструвати позитивні сигнали відновлення, однак щоб досягти успіху в новій реальності, що виникла після кризи, учасники індустрії туризму повинні змінити способи

ведення бізнесу. Застосування послуг консалтингу може стати важливим інструментом у процесі розвитку вітчизняної туристичної сфери [4].

Відновлення «старих» і розвиток нових туристських напрямів діяльності на території країни; розробка стратегічних, маркетингових планів розвитку напрямів; необхідність аналізу та оптимізації системи управління в умовах і відповідно до вимог кризового періоду не тільки на регіональному рівні, а й на рівні туристської організації - все це робить консалтингові послуги в сфері туризму дуже актуальними на українському ринку. Послуги сфери консалтингу створюють необхідні умови для якісного та сталого розвитку сфери туризму в сучасних умовах.

Ускладнення економічних процесів на сучасному етапі модернізації української економіки викликало необхідність формування і розвитку ринку консалтингових послуг, однак на цих теренах поки не реалізував себе такий вид послуг, як консалтингові послуги в сфері туризму.

Аналіз розвитку туризму показує, що в Україні сектор туризму поки не є високоприбутковою індустрією і помітним джерелом доходу в бюджеті країни, однак він визнаний на державному рівні пріоритетною сферою національної економіки та інтерес до пошуку шляхів ефективного розвитку цієї сфери все зростає [1].

Вклад туріндустрії в національну економіку явно незначний, а туристський баланс країни є пасивним вже протягом багатьох років. Статистика свідчить про те, що українці активно продовжують все більше коштів витратити на відпочинок за межами України, розвиваючи закордонні курорти і туристичні центри.

Разом з тим, позитивним наслідком економічної кризи можна визнати збільшення обсягів внутрішнього туризму. Внутрішній туризм для України є надзвичайно перспективним напрямком. Серед причин, що стримують розвиток внутрішнього туризму можна виділити наступні:

- низька платоспроможність населення;
- висока вартість проїзду по території України;
- низька конкурентоспроможність вітчизняного турпродукту;
- непривабливий імідж регіональних центрів туризму;
- недостатня підтримка розвитку соціального туризму;
- недостатнє просування вітчизняних дестинацій на внутрішньому ринку [2].

У міжнародному рейтингу конкурентоспроможності країн в туристському секторі, опублікованому Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) в березні 2011 року, Україна зайняла лише 85 місце з 139 країн, втративши у порівнянні з 2009 роком 8 позицій [5].

Аналіз компонентів конкурентоспроможності сфери туризму в Україні, дозволяє зробити висновок, що з доданків конкурентоспроможності, за якими оцінюються країни, найгірше йде справа з факторами державної політики в галузі туризму і подорожей та людських, культурних і природних ресурсів – 76 та 118 місце відповідно. Найкраще Україна оцінена по групі чинників, пов'язаних з державним регулюванням розвитку сектора туризму - 64 місце (табл. 1).

Таким чином, із чинників конкурентоспроможності, за якими в звіті ВЕФ оцінюються країни, сильними сторонами України є досить високі культурні ресурси, розвинений рівень охорони здоров'я, а також туристичної інфраструктура, в розвитку якої за останні два роки відзначені істотні поліпшення. Позитивний вплив роблять також наявність освічених людських ресурсів та розвиток інфраструктури ІКТ.

Разом з тим, низький рівень безпеки, жорсткі візові формальності, відсутність уваги до питань екологічної стійкості та сталого розвитку туризму, низька якість природного середовища, низька цінова конкурентоспроможність, непривітне ставлення до туристів з боку місцевого населення і слабка ефективність державної політики поки не дозволяють розвивати багатий туристичний потенціал України, обумовлений кількістю культурних та природних об'єктів. Поки, за оцінками ВЕФ, Україна залишається малопривабливою для міжнародних туристів.

Україні в рейтингу конкурентоспроможності країн в секторі туризму (2011р.)

№	Показники конкурентоспроможності	Місце України	Країна, що займає		
			1-е місце	2-е місце	3-е місце
1. Державне регулювання туріндустрії:		64			
1.1	Державна політика і норми	107	Сингапур	Гонконг	Нова Зеландія
1.2	Забезпечення екологічної стійкості	88	Швеція	Швейцарія	Данія
1.3	Безпека	82	Фінляндія	Швейцарія	Норвегія
1.4	Здоров'я і гігієна	17	Гонконг, Литва	-	Австрія
1.5	Пріоритетність сектора туризму	101	Маврикий	Сингапур	Барбадос
2. Бізнес-клімат і стан інфраструктури:		76			
2.1	Інфраструктура повітряного транспорту	93	Канада	США	Австралія
2.2	Інфраструктура наземного транспорту	74	Гонконг	Сингапур	Германія
2.3	Туристська інфраструктура	53	Австрія, Кипр, Італія	-	-
2.4	Інфраструктура інформаційно-комунікаційних технологій	68	Швеція	Швейцарія	Ісландія
2.5	Конкурентоспроможність цін	119	Бруней-Даруссалам	Гамбія	Малайзія
3. Людські, культурні і природні ресурси:		118			
3.1	Людський капітал	68	Швейцарія	Сингапур	Ісландія
3.2	Національне сприйняття туризму	117	Ливан	Барбадос	Албанія
3.3	Природні ресурси	119	Бразилія	Танзанія	США
3.4	Культурні ресурси	86	Швеція	Іспанія	Великобританія

Серед основних причин, що стримують загальний розвиток туризму в Україні, можна виділити наступні:

- неефективне нормативно-правове регулювання сфери туризму;
- проблеми статистики туризму;
- складна процедура оформлення віз та їх висока вартість;
- недостатній розвиток туристської інфраструктури в більшості регіонів країни;
- відсутність ефективних механізмів для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в сферу українського туризму;
- нестача готельних засобів розміщення туристського класу;
- низька якість послуг, що надаються в Україні;
- високі ціни на туристичні послуги всередині країни;
- наявність екологічних проблем у місцях відпочинку туристів;
- недостатнє просування туристського продукту України на світовому і внутрішньому туристських ринках [2].

Серед основних напрямів діяльності провідних зарубіжних організацій, які надають консалтингові послуги в сфері туризму можна виділити наступні: дослідження туристичного ринку, розробка стратегій, концепцій, програм, майстер-планів розвитку туризму, розробка турпродукту, розробка техніко-економічного обґрунтування; менеджмент при виході на ринок; туристичний маркетинг і брендинг, маркетинг і

менеджмент дестинації; аудит туристських дестинацій; бізнес-планування, управління активами, проведення тренінгів, навчання; просування подій і PR; контроль якості; сталий розвиток туризму.

Компанії, що спеціалізуються на даному виді консалтингу, завойовують нові ринки, у тому числі виходять на російський ринок. У спектр послуг більшості іноземних компаній входять консалтингові послуги в області маркетингу, стратегічний консалтинг, управлінський консалтинг, інвестиційний консалтинг, ІТ-консалтинг, кадровий консалтинг, екологічний консалтинг, консалтинг з метою сталого розвитку туризму. Останній вид консалтингу є специфічним для сектора туризму, представляючи значний інтерес для вітчизняної сфери туризму, оскільки в російській практиці такого поняття ще не з'явилося. Між тим, сталий розвиток туризму є однією із значущих тенденцій розвитку туризму в світі, що також підтверджується затребуваністю даного виду послуг у клієнтів розглянутих зарубіжних консалтингових компаній [4].

Висновки: у світлі сформованого комплексу проблем у сфері туризму в Україні, завдання підвищення конкурентоспроможності та ефективності функціонування дестинацій і підприємств сфери туризму є однією з першорядних. У сформованих умовах розвитку туризму одним з ефективних інструментів підвищення конкурентоспроможності України як туристської дестинації, а також її регіонів і організацій сфери туризму є туристський консалтинг. Послуги сфери консалтингу створюють необхідні умови для якісного та сталого розвитку сфери туризму в сучасних умовах.

Тенденції до більш ефективного ресурсозбереження та екологізації турбізнесу в цілому дозволяють в довгостроковій перспективі створювати конкурентні переваги і вимагають специфічних знань та інноваційних розробок, у зв'язку з чим, розвиток консалтингових послуг відіграє важливу роль, враховуючи переважно середній і малий розмір підприємств туризму.

Анотація

Розглянуті особливості сучасного стану, труднощі та можливі шляхи їх вирішення у туристичній індустрії України з погляду конкурентоспроможності. Визначені напрями консалтингової діяльності у сфері туризму для забезпечення його сталого розвитку.

Ключові слова: консалтинг, туризм, конкурентоспроможність туристичної галузі, розвиток туризму.

Аннотация.

Рассмотрены особенности современного состояния, трудности и пути решения в туристической индустрии Украины с позиции конкурентоспособности. Определены направления консалтинговой деятельности в сфере туризма для обеспечения его дальнейшего развития.

Ключевые слова: консалтинг, туризм, конкурентоспособность туристической отрасли, развитие туризма.

Annotation

Features of the current situation, challenges and possible solutions in the tourism industry of Ukraine in terms of competitiveness are considered. The ways of consulting activities in tourism to ensure its sustainable development are determined.

Key words: consulting, tourism, competitiveness of the tourism industry, tourism development.

Список використаної літератури:

1. Указ Президента України "Про Основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року" (від 10.08.1999 № 973/99) // режим доступу www.zakon.rada.gov.ua
2. Бакурова А.В., Діденко А.В. Основні проблеми туристичної галузі. Матеріали І

Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції "Проблеми формування нової економіки XXI століття" // режим доступу http://tourlib.net/statti_ukr/bakurova.htm

3. Карташева А.Ю. Исследование актуальности внедрения консалтинговых услуг для развития современной туристской отрасли // Актуальные проблемы развития сферы услуг: Сборник научных трудов. Выпуск VIII. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. С. 85-92.
4. Сорокин И.Ю. Развитие и регулирование рынка консалтинговых услуг в сфере туризма: Препринт. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. – 226 с.
5. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2011, World Economic Forum // режим доступу <http://gcr.weforum.org/ttci2011/>